

Beslutningsforslag nr. B 106. Fremsat den 29. januar 1988 af Tommy Dinesen (SF), Gade (SF), Lilli Gyldenkilde (SF), Inger Harms (SF), Ole Henriksen (SF), Birgitte Husmark (SF), Ejner Larsen (SF), Stillinger (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om adgang for selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område til at tilslutte sig en Bedriftssundhedstjeneste

Folketinget pålægger regeringen at give selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område – gartneri, landbrug og skovbrug – adgang til at tilslutte sig Bedriftssundhedstjenesten for det grønne område efter de til enhver tid gældende regler og efter følgende retningslinjer:

1. Formål

- at nedbringe det store antal døds- og arbejdsulykker i det grønne område væsentligt,
- at forebygge arbejdsmiljøskader, herunder erhvervsygdomme, nedslidning og arbejdsbetingede lidelser ved at bekæmpe påvirkninger i arbejdet, som virker psykisk eller fysisk skadelige, og
- at fremme sikkerheden og sundheden både psykisk og fysisk for de selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område.

2. Opgaver og funktion

De arbejdsmiljømæssige opgaver for Bedriftssundhedstjenesten for selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område aftales mellem Bedriftssundhedstjenesten og den enkelte selvstændige erhvervsdrivende. Bedriftssundhedstjenesten skal dog arbejde for at opfylde formålet i punkt 1.

Bedriftssundhedstjenestens opgaver tilrettelægges efter en vurdering af det grønne område

des eller den enkelte virksomheds arbejdsmiljømæssige problemer og kan være følgende:

- registrere, analysere og vurdere arbejdsmiljøets påvirkninger samt de krav, som arbejdet og arbejdsforholdene stiller,
- rådgive ved planlægning af nye produktions- og ændringer af eksisterende,
- rådgive ved eller foretage arbejdshygiejniske målinger,
- rådgive ved indkøb af og kontrol med personlige værnemidler,
- medvirke til ergonomisk planlægning, der sigter mod tilpasning af arbejdsmiljøet og arbejdsprocessen til menneskets forudsætninger,
- forestå systematiske helbredsundersøgelser af særlig udsatte grupper eller enkeltpersoner med sigte som nævnt i punkt 1,
- forestå helbredsundersøgelser i øvrigt,
- forestå rådgivning af den enkelte om muligt arbejdsbetingede helbredsproblemer og deres løsning, herunder placering af den enkelte, og i begrænset omfang deltage i erhvervs-mæssig genoptræning og revalidering af erhvervshæmmede,
- medvirke ved undervisning og rådgivning i sundheds- og sikkerhedsmæssige og hygiejniske spørgsmål,
- medvirke til indsamling og revision af statistisk materiale om sikkerheds- og sundhedsforholdene i virksomhederne bortset fra

åbf000106988

F. t. beslutn. vedr. en Bedriftssundhedstjeneste

- virksomhedernes almindelige fraværskontrol,
- foretage målinger af arbejdsmiljømæssige påvirkninger som støj og vibrationer på nye maskiner med henblik på, at ejeren kan rejse erstatningssag mod leverandøren, hvis maskinen ikke opfylder de opgivne tekniske specifikationer,
- deltage i møder arrangeret af lokale landbrugsorganisationer, efteruddannelseskurser m.v.,
- forestå information i fagpressen og andre medier og
- afholde informationsmøder for de tilsluttede om arbejdsmiljøspørgsmål.

3. Organisation

Bedriftssundhedstjenesten inden for det grønne område organiseres som branche-BST med et passende antal regionale branche-BST-centre, hvoraf ét center fungerer som hovedcenter, hvis opgave bl.a. er at indsamle og bearbejde oplysninger fra de regionale centre om arbejdsmiljøforholdene på virksomhederne.

Den enkelte selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område tilsluttes det regionale branche-BST-center ved en tiltrædel-

sesvedtægt eller kollektivt ved vedkommendes faglige repræsentative organisations tiltrædelsesvedtægt. De nærmere retningslinjer for branche-BST-centrets opgaver for den enkelte selvstændige erhvervsdrivende aftales i tiltrædelsesvedtægten.

Branchecentret ledes af en bestyrelse, der er sammensat med ligelig repræsentation for de ansatte og de tilsluttede selvstændige erhvervsdrivende/virksomhederne.

4. Tilslutning

Tilslutning er frivillig for alle selvstændige erhvervsdrivende uden ansatte inden for det grønne område.

5. Finansiering

Udgifterne ved drift og oprettelse af BST afholdes af virksomhederne/de selvstændige erhvervsdrivende.

Der skal kunne ydes statstilskud til oprettelse af BST for de selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område efter samme regler som BST for de ansatte, jf. Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 288 af 22. juni 1978, som ændret ved bekendtgørelse nr. 365 af 13. august 1980 om bedriftssundhedstjeneste.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Denne Bedriftssundhedstjeneste for selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område har en del lighedspunkter med den eksisterende svenske landbrugssikkerhedstjeneste, Lantbrukshälsan.

Initiativet til oprettelsen af Lantbrukshälsan kom fra nogle lokalforeninger af LRF, Lantbrukarnas Riksförbund i 1975. I 1977 indledte Lantbrukshälsan sin virksomhed. Lantbrukshälsans hovedopgaver er: 1) at forebygge sundhedsproblemer og ulykkestilfælde hos de tilsluttede og 2) at informere om sundhedsfare og ulykkesrisici til alle i landbruget. Der er tilslutningspligt for landmænd med ansatte, og tilslutning er frivillig for de øvrige.

Den årlige omsætning for Lantbrukshälsan var i 1986 på 33 mio. sv. kr. Indtægterne fremkommer således:

Midler, der afsættes ved landbrugets prisforhandlinger: 15 mio. kr.

Medlemsbidrag, ca. 22.000 medlemmer à 415 kr.: 9 mio. kr.

Statstilskud: 9 mio. kr.

Ca. 10.000 landbrug med i alt 22.000 beskæftigede er tilsluttet Lantbrukshälsan.

Landet er opdelt i 4 regioner med i alt 30 landbrugssikkerhedstjenestecentre. De fleste centre har en kapacitet på omkring 1.000 tilsluttede. På et center af denne størrelse er der sygeplejerske på heltid, en sekretær og en maskinkonsulent på halv tid, en læge én dag om ugen og en fysioterapeut 1 eller 2 dage om ugen. Desuden er der 4 regionskontorer og et hovedkontor.

I alt er der ved Lantbrukshälsan i Sverige beskæftiget personale i, hvad der svarer til 100 heltidsstillinger. Derudover er man i øjeblikket ved at vælge ca. 1.600 sikkerhedskontaktpersoner, én i hver lokalforening af LRF. Disse må ikke forveksles med de ansattes sikkerhedsrepræsentanter, som fungerer uafhængigt af Lantbrukshälsan, ligesom Arbejdstilsynet gør det.

Efter tilslutning kaldes man til en omfattende helbredsundersøgelse, hvorunder eventuelle arbejdsmiljøproblemer drøftes. Hvis landmanden tilhører en risikogruppe eller han selv eller personalet finder anledning til det, foretages arbejdspladsbesøg. Afhængigt af produktionsforholdene og landmandens helbredsforhold tilrettelægges derefter et individuelt undersøgelses- og informationsprogram. Samtidig kan landmanden eller den ansatte til enhver tid henvende sig til Lantbrukshälsan og få råd eller vejledning i arbejdsmiljøspørgsmål, uden at det koster noget.

Et tilsvarende forebyggende sikkerheds- og sundhedsarbejde, som det svenske Lantbrukshälsan udfører, kendes ikke i Danmark. Hvor der i Sverige er over 100 personer fuldtidsbeskæftiget i Lantbrukshälsan og op imod 1.600 sikkerhedskontaktpersoner i de lokale landboforeninger, er der næppe et eneste menneske i Danmark, der er særligt beskæftiget med forebyggende sikkerheds- og sundhedsarbejde inden for det grønne område, som i dag ikke er tilsluttet BST.

Det grønne område adskiller sig fra øvrige områder ved at have flere selvstændige erhvervsdrivende beskæftiget end ansatte. Dette begrundes dette særskilte forslag om de selvstændige erhvervsdrivendes muligheder for i lighed med de ansatte inden for det grønne område at opnå de arbejdsmiljømæssige fordele ved at være tilsluttet et bedriftssundhedscenter.

Erhvervene i det grønne område, gartneri, landbrug og skovbrug, anses i al almindelighed for at være sunde erhverv ude i den fri natur. F.eks. er selvstændige landmænd da også den erhvervsgruppe, der har den højeste gennemsnitlige levealder. Bortset fra, at mange faktorer influerer på levealderen, er netop den traditionelle opfattelse af det grønne område som sunde erhverv medvirkende til arbejdsmiljøproblemerne.

Den daglige arbejdsdag inden for det grønne områdes erhverv er i dag meget forskellig fra arbejdsdagen for bare 20 år siden. Produktionen er ofte stærkt specialiseret, hvilket forøger arbejdsmiljøproblemer-

ne. Alsidigt arbejde slider, alt andet lige, mindst på helbredet.

Samtidig er arbejdet blevet stærkt mekaniseret med ofte meget farlige maskiner. Langt størstedelen af maskinulykkerne skyldes, at maskinerne på grund af arbejdspress eller uvidenhed anvendes forkert eller i strid med forskrifterne.

Der finder meget lidt organiseret sikkerhedsarbejde sted inden for det grønne område. Af Arbejdstilsynets ulykkesstatistikker fremgår det, at jo mindre virksomhederne er, jo højere er ulykkesfrekvensen.

En række andre faktorer har indflydelse på arbejdsmiljøforholdene i landbruget. Der er meget ale-nearbejde, hvad der kan foranledige, at nogen forsøger at løse opgaver, der overstiger evnerne eller kræfterne. Der arbejdes generelt ofte under et både økonomisk og tidsmæssigt pres. Således sker der flest ulykker i april og september under såning og høst.

Behovet for at forbedre arbejdsmiljøet inden for det grønne område fremgår klart af Arbejdstilsynets ulykkesstatistikker. I 1985 skete således 28 dødsulykker inden for det grønne område ud af i alt 79 dødsulykker for alle erhverv. På trods af, at det grønne område kun har lidt over 7 pct. af arbejdsstyrken, har området over 35 pct. af dødsulykkerne. Det svarer til en overdødelighed for det grønne område på 400 pct. i forhold til gennemsnittet af øvrige erhverv!

Hvad angår arbejdsulykker uden dødelig udgang, udgør anmeldte arbejdsulykker inden for det grønne område kun mellem 2 og 3 pct. af samtlige anmeldte arbejdsulykker. Dette hænger dog uden tvivl sammen med, at der er en lavere anmeldelsesgrad for ulykker inden for det grønne område end for ulykker inden for andre områder på grund af manglende sikkerhedsorganisation og et stort antal selvstændige, som normalt ikke anmelder ulykker, som de selv er blevet udsat for.

Den lavere anmeldelsesgrad for det grønne områdes arbejdsulykker ses bl.a. også af, at anmeldte arbejdsulykker inden for området medfører over dobbelt så mange fraværsdage som gennemsnittet. Forskellige undersøgelser anslår, at kun mellem 10 og 30 pct. af de anmeldelsespligtige ulykker i det grønne område rent faktisk anmeldes.

Arbejdstilsynet har igangsat en kampagne, der skal vare fra 1987 til 1990, specielt med det formål at nedbringe antallet af dødsulykker i landbruget. Denne kampagne må betegnes som højst tiltrængt, idet Arbejdstilsynet hidtil kun har anvendt mellem 2 og 3 pct. af den samlede besøgstid på hele det grønne område. Det er således ikke ualmindeligt, at der kan gå 20 år imellem, at en virksomhed i det grønne område får besøg af Arbejdstilsynet.

Efter forslagsstillernes mening har Arbejdstilsynet dog heller ikke haft de tilstrækkelige ressourcer til at foretage et tilstrækkeligt tilsyn. Derfor har Socialistisk Folkeparti da også flere gange stillet forslag om at tilføre Arbejdstilsynet flere økonomiske midler.

Generelt, men særlig udtalt på landbrugsområdet kan den nuværende regerings ønske om at holde arbejdsgivernes omkostninger nede aflæses i en meget mangelfuld indsats på arbejdsmiljøområdet. Regeringen må så også påtage sig ansvaret for konsekvenserne af dette.

Konkret valgte regeringen ved den daværende arbejdsminister f.eks. efter pres fra Landbo- og Husmandsforeningerne i 1983 at udskyde et længe forberedt forbud mod anvendelse af traktorer uden styrtværn på ubestemt tid. Siden da er der sket adskillige dødsulykker med traktorer uden styrtværn. Af en undersøgelse af 162 traktorulykker refereret i Ugeskrift for Læger (nr. 43 af 20. oktober 1986 s. 2777 ff) fremgår det, at Arbejdstilsynets krav ikke var overholdt i mindst 29 tilfælde, at kun 6 pct. af ulykkerne blev anmeldt, og at der blev optaget politirapport i 3 tilfælde. I en anden undersøgelse om bærnedødsfald ved ulykker med traktor og traktortrukne redskaber, refereret i samme nr. af Ugeskrift for Læger (s. 2780 ff.) udtaler lægerne i øvrigt: »Den eksisterende lovgivning for traktorer uden styrtssikkert førerværn er så restriktiv, at det er tvivlsomt, om ejerne overhovedet vil kunne udnytte maskinerne med udbytte, hvis de skal overholde den. Det kan derfor kun beklages, at disse traktorer i 1983 fik forlænget levetid.«

De jævnlige overtrædelser af mange forskellige sikkerhedsregler inden for det grønne område specielt landbruget skyldes i mange tilfælde uvidenhed. Samtidig med at sikkerhedsreglerne inden for det grønne område bør strammes, må der derfor bruges mange ressourcer på øget information og vejledning.

Mens arbejdsgiverorganisationerne inden for gartneri og skovbrug har vist sig villige til at diskutere arbejdsmiljøspørgsmål og i visse tilfælde at indføre frivillige aftaler vedrørende f.eks. sikkerhedsudstyr, har landbrugsorganisationerne næsten konsekvent modarbejdet arbejdsmiljøforbedringer. En del af ofrene for denne politik står opført i døds- og ulykkesstatistikkerne. En anden og langt større del, som ofte ikke er registreret, er de landmænd og tidligere ansatte i landbruget, hvis dagligdag og erhvervsevne er mere eller mindre ødelagt på grund af erhvervsygdomme, nedslidning og/eller arbejdsbetingede lidelser.

Hvor landbrugsorganisationerne har glædet sig over at slippe billigt med hensyn til arbejdsmiljøforbedringer, er der næppe tvivl om, at de ramte landbo-

familier i dag ønsker, at deres organisationer i stedet havde taget arbejdsmiljøspørgsmålene alvorligt.

Selv om ingen selvstændig erhvervsdrivende hverken kan eller skal fritages for ansvaret for sit eget arbejdsmiljø, er der ingen tvivl om, at den lave prioritering af arbejdsmiljøspørgsmål fra landbrugets egen side og fra offentlige instansers side har stor betydning for bedømmelsen af, hvad der er farligt, og hvad der ikke er det. Så længe der ikke fra disse sider gøres en rimelig indsats for at forbedre arbejdsmiljøforholdene i landbruget, kan det næppe forventes, at den enkelte beskæftigede vil ændre holdning til sin egen personlige arbejdssikkerhed. Der kan således heller ikke ventes et markant fald i ulykkes- eller sygdomstilfældene.

Vedrørende gartneri- og skovbrugsområdet er de selvstændige erhvervsdrivende på grund af de ofte lidt større virksomheder som regel i mindre grad direkte medarbejdende i produktionen. Alligevel bør der være mulighed for, at også disse kan tilsluttes Bedriftssundhedstjenesten f.eks. med henblik på helbredsundersøgelser.

Dette forslag til folketingsbeslutning giver de selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område samme muligheder, som de ansatte bør have, med hensyn til at opnå de arbejdsmiljømæssige fordele, der er ved at være tilsluttet en Bedriftssundhedstjeneste.

Det kunne overvejes at lave tvungen tilslutning til Bedriftssundhedstjenesten også for selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område af samfundsøkonomiske grunde. Imidlertid vil de arbejdsmiljømæssige fordele ved tilslutning til Bedriftssundhedstjenesten være så store for den selvstændige erhvervsdrivende, at formentlig langt de fleste i løbet af kort tid vil tilslutte sig – forhåbentlig med landbrugsorganisationernes aktive medvirken og eventuelt ved kollektiv tilslutning fra disse. »Det er godt nok, som

det er gruppen« risikerer i modsætning til arbejdsgiverne kun deres eget liv og helbred.

Bemærkninger til forslagens enkelte punkter

Ad 2

Det sundhedsfremmende arbejde, som BST skal udføre, er naturligvis tværfagligt og kræver derfor adskillige personalegruppers medvirken, hvilket ikke kan lade sig gøre med den eksisterende normering i de nuværende små BST-centre. Hvert center udstyres med tilstrækkelige tekniske og medicinske faciliteter. BST-medarbejdernes opgaver for den enkelte selvstændige erhvervsdrivende er kun dem, der aftales med denne.

Ad 3

Den pågældende model, en branchebedriftssundhedstjeneste med regionale branchecentre, anses for at imødekomme det grønne områdes behov bedst muligt, idet der vil kunne oparbejdes særlig ekspertise til denne branches særlige problemer. Modellen er nærmere beskrevet i Arbejdstilsynets vejledning.

Valg af bestyrelsesmedlemmer i branche-BST bør ske ved direkte valg af henholdsvis de tilluttede selvstændige erhvervsdrivendes/virksomheders repræsentanter og de ansattes repræsentanter.

Ad 5

For at imødegå de store arbejdsmiljømæssige problemer – også for de selvstændige erhvervsdrivende – inden for det grønne område foreslås det, at Bedriftssundhedstjenesten for selvstændige erhvervsdrivende inden for det grønne område mod sædvane får mulighed for at få samme tilskud som Bedriftssundhedstjenesten for de ansatte inden for det grønne område, og at disse tilskudsmidler udnyttes bedst muligt. Dette kræver en ændring af Arbejdsministeriets bekendtgørelse om Bedriftssundhedstjeneste.